KUNST & KOMMUNIKATION

ET MAGASIN OM KUNSTENS ANVENDELIGHED

TEMA: KUNST & HÅNDVÆRK . Marts 1988 . nr. 2 . Kr. 50

Når byen møder håndværkeren bag kunstneren

Af CLAUS GRYMER

At det kommer det færdige værk til gode, har billedhuggeren Steen Krarup Jensen erfaret noget om i Odder.

Den kombinerede fontæne og legeskulptur, som billedhuggeren Steen Krarup Jensen har udført til fritidshjemmet »Skovbakken« i Odder, kom ikke til byen som færdigt kunstværk, men som rå blok på en vogn. Folk i byen har set Krarup Jensen arbejde med stenen – set værket langsomt blive til. Det har givet dem en fornemmelse af, i hvor høj grad elementært håndværk er en del af billedhuggerens arbejde, og ingen tvivl om at denne nærkontakt med håndværket bag kunsten har øget respekten for billedhuggerfaget hos dem, der så på. Steen Krarup Jensen mærkede tydeligt den respekt i folks reaktioner, mens han arbejdede, for der er noget forsonende ved en kunstner, der må slide og svede sig til sine resultater ligesom enhver anden håndværker. At se billedhuggeren med mejsel foran stenen er at genkende redeligheden hos den gode håndværker.

Respekten for Steen Krarup Jensens arbejde har formodentlig også haft indflydelse på den generelt positive vurdering af det færdige værk. I hvert fald har der ikke været det mindste tegn på den modstand, der ofte overstiger taknemmeligheden ved offentlige udsmykninger, når værket ankommer i færdig stand, og ingen af de hurtige fordømmere er blevet anfægtet ved at have mødt håndværkeren bag kunstneren.

Men det er nu også svært at blive vred på Steen Krarup Jensens muntre skulptur: En trold så tissetrængende at den måtte op fra sin underjordiske sikkerhed og i sin utålmodighed glemte børnelærdommen om, at trolde forstener i sollys. Og nu står den i sit afmægtige raseri og sprutter vand, og til glæde for børnene strømmer det endeløst ned over en græsskråning, gennem et »klippelandskab« med kløfter og vandfald og munder ud i en kumme, i en generøs opfordring til vandlege.

Gensidighed

– Billedhuggerfaget er et tungt fag, så langsomt og uigenkaldeligt. En stor del af en billedhuggers tid går med det rent håndværksmæssige. Det er et håndværk også dette at opøve fornemmelsen for, hvornår det man laver er bragt så vidt, at det er færdigt. Det er en følsomhed, der selvfølgelig har noget med talent at gøre, men den skal optrænes, ligesom en hvilken som helst anden håndværker skal optrænes i sine færdigheder. Rent talent løsrevet fra funktion er svært at forestille sig, i hvert fald er resultatet af begrænset betydning, siger Steen Krarup Jensen.

– Er grænsen mellem kunst og håndværk flydende?

– Et veludført håndværk, der har med formgivning at gøre, har nogle af de kvaliteter, der også gælder for skulpturen, og håndværkerens måde at opleve sit arbejde på kan minde om billedhuggerens. Men i dag er håndværkerne så pressede af teknologiske forandringer, at der ikke er mange håndværk tilbage, hvor det drejer sig om manden over for materialet. Jeg bilder mig dog ind, at de håndværksmæssige processer overvintrer i de kunstarter, hvor det handler om at udføre et stykke fysisk arbejde – i den skulpturfremstilling hvor der helt fra bunden foregår stukatørarbejde, stenhuggeri og støbearbejde.

– Hvad er din erfaring fra dit samarbejde med håndværkere?

– Det er et samarbejde i gensidighed, og stort set er det altid en lykkelig proces. Jeg lærer noget af håndværkerne, og de er glade for at lave noget, der er anderledes, end hvad de ellers laver. De siger selv, at de lærer noget af at se materialerne brugt på nye måder. Men den stædighed i forhold til resultatet, man som kunstner er nødt til at have, er mange håndværkere afskåret fra, fordi kunderne ikke vil betale for det. En håndværker, der ikke før har samarbejdet med en kunstner, forstår måske ikke lige straks dette krav om perfektion. Men når han ser det færdige værk, kan han godt se forskellen, og det er en oplevelse for mange håndværkere at tage det sidste nøk i stedet for at gå på kompromis.

Skadelig puritanisme

– Er dette nære samarbejde med håndværkere den ideelle arbejdssituation for dig?

– Ja, for den er givtig og sund for begge parter. Siden modernismen er kunstnerne blevet løsrevet fra funktionskrav. Værksteder som f.eks. Thorvaldsens med en snes svende i arbejde har vi ikke mere. Kravene til kunstneren forsvinder, og der er kun genialiteten tilbage. Den puritanisme, der ligger heri – kunst for kunstens egen skyld – opfatter jeg som skadelig, for den er med til at holde kunstnerne tilbage fra kontakt med resten af samfundet og er en selvforstærkende skærpelse af deres isolation.

– Virker puritanismen tilbage på den kunst, der laves!

– Ja. Og den har skabt en manglende forståelse og respekt for kunst hos mange mennesker. På grund af kunstens isolation opfatter de den ofte som kejserens nye klæder, og det er her min påstand, at der er kunstnere, der tænker, at når det de laver alligevel opfattes som kejserens nye klæder, kan de lige så godt lave noget, der også er tænkt sådan!

– Er det kun hverdagskunsten, der er ægte kunst?

– Nej, for folk har også behov for højtidelighed og festlighed. For markeringer der ikke er hverdagsagtige. Selvom jeg ikke er specielt folkekirkeligt troende, så mener jeg, at vi har behov for søndage. For ritualer. For noget der peger ind i evigheden. Der findes andet her i verden end socialrealisme!

Demokratisk medium

– Da du udførte skulpturen til fritidshjemmet, var du sammenlagt godt et år ansat som billedhugger i Odder kommune. Hvordan var din arbejdssituation i den periode?

– Jeg har sjældent følt mig så fri, fordi jeg ikke skulle tænke på, om det jeg lavede kunne afsættes. Det skulle selvfølgelig rettes mod børnene, og så målrettet er jeg ikke vant til at arbejde, men jeg følte det ikke som tvang. Jeg har fra min egen barndom nogle erindringer om

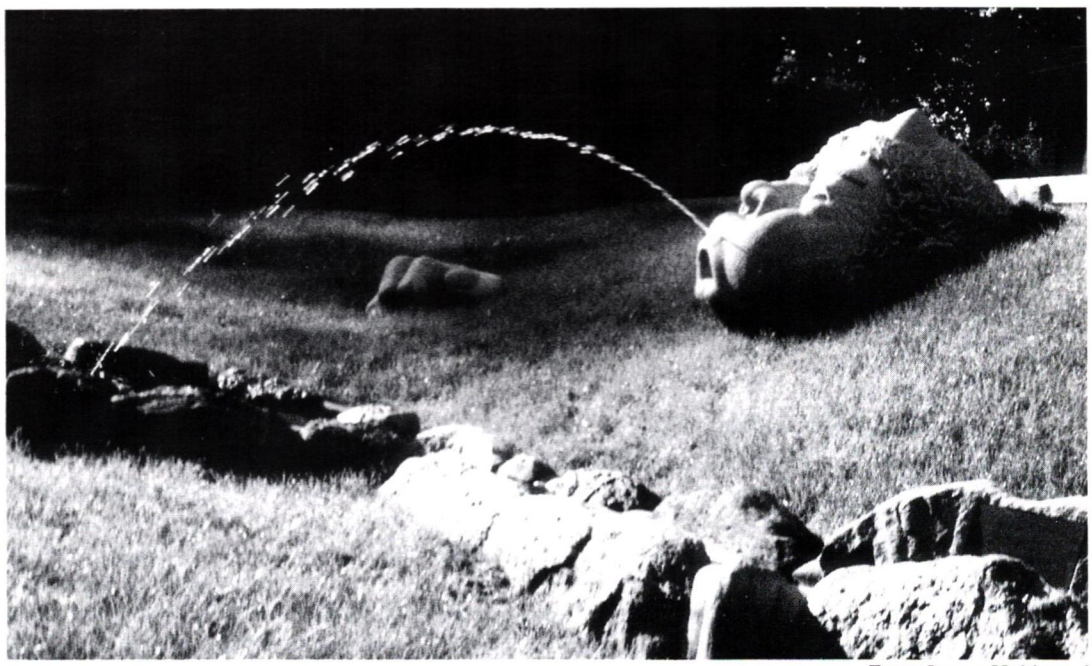

Foto: Jesper Holdgaard

skulpturer, der virkede kæmpestore, og jeg ville også her gerne lave noget, som børnene ville opleve som stort. I det hele taget har det primære for mig været at give dem en oplevelse.

– *Vil f.eks. et kommunalt ansættelsesforhold for kunstnere være en metode til fornyet tilnærmelse mellem kunst og håndværk?*

– Det tror jeg meget på, for som ansat vil man arbejde på lige fod med andre ansatte, specielt håndværkere. Samarbejdet med andre bliver tættere, hvis der er tale om en ansættelse i stedet for, at kunstneren laver noget derhjemme og senere sælger det til kommunen. Der vil altid være nogen, det gør ondt på, når der skal betales for et kunstværk – og specielt hvis der ingen forståelse er for kunst. Kunsten bliver sekterisk, hvis den kun henvender sig til andre kunstnere, eller i hvert fald til et snævert publikum. Men i virkeligheden er billedkunst et kolossalt demokratisk og kraftigt medium. Hvis vi havde en billedmæssig udsmykning på gaderne i stedet for f.eks. reklameskilte, så ville det helt ændre folks oplevelse af at gå på gaden.

– *Er ansættelser i det hele taget en vej frem?*

– Der er masser af steder, hvor kunstnere kan bruges, uden at udgifterne for samfundet vil være særlig store. Og jeg tror på, at en professionalisering af billedkunsten vil have en gavnlig effekt også for kunstnerne. I dag er billedkunstnerne domineret af to grupper, hvoraf den ene har andet arbejde ved siden af og derfor ikke er specielt interesseret i at få deres kunstneriske virksomhed til at fungere erhvervsmæssigt. Den anden store gruppe består af folk, der er kunstnere på heltid, og det er jo ingen hemmelighed, at mange af dem har svært ved at få det til at hænge sammen. Men der er en kvalitet i at ville beskæftige sig med kunst på heltid, og de, der ikke får noget videre ud af det økonomisk, lever af bistandshjælp, invalidepension eller sort salg. De kan komme så langt ud, at de helt opgiver at vende tilbage til samfundet.

– *Du har jo selv forsøgt at bryde kunstner-isolationen ved at henvende dig direkte til virksomheder, og fornylig har det givet anledning til et samarbejde med firmaet »VM Flagstænger« om en skulptur uden for Århus Kunstbygning. Hvad er ellers dine erfaringer med dine kontaktforsøg med erhvervslivet?*

– De er meget forskellige. Nogen steder er der en tilbageholdenhed, men der er også nysgerrighed og interesse. Men hvis virksomhederne skal være interesseret i at samarbejde med kunstnere, må det helt elementære krav opfyldes, at samarbejdet skal være til gavn for begge parter. Hvis ikke der er en gensidighed, bliver det en engangsforestilling. Nu er samarbejdet jo noget, der skal læres, men på akademierne, lærer vi intet som helst om, hvordan vi skal samarbejde med virksomheder. Vi lærer bare at lave tingene. Men endnu mere synes jeg, vi savner at lære noget om økonomi og organisations- og markedsforhold. Jeg tvivler på, at der er mange uddannelser, som ikke har kurser i disse ting. Det er jo skruk i låget, når eleverne på akademierne ikke forberedes med henblik på det samfund, de skal fungere i. Og at de bare skal ud at have nederlag og tærsk kan ikke være meningen.

– Men jeg ved, at der på kunstakademiet i Odense har været tanker om, at starte akademiuddannelsen fælles med EFG-basisåret, for at få tingene ned på jorden, synes jeg ikke, det er nogen helt tosset idé.